

TEMA CENTRAL

Els Sabater: trajectòria d'una nissaga artesanal fins a la casa urbana de la Gran Via de Girona (segles XV–XX)

Miquel Matas i Noguera

Arquitecte tècnic

Fotografies: Miquel Pérez

La història de la Casa Sabater de la Gran Via de Girona —projectada l'any 1914— no es pot entendre sense recórrer la llarga trajectòria d'una nissaga que, al llarg de més de cinc segles, evolucionà des d'oficis artesanals fins a consolidar una base econòmica familiar capaç de culminar en un immoble representatiu dins del teixit urbà gironí. Aquest article ofereix una síntesi d'aquesta evolució, escrita per un membre de la família Noguera, que hi va viure, Miquel Matas i Noguera, posant en relació els béns familiars, els oficis exercits i els successius desplaçaments geogràfics de la família Sabater, així com el paper dels enllaços matrimonials en la configuració final del seu llegat.

Orígens rurals i oficis (segles XV–XVII)

La primera referència documentada dels Sabater se situa a Aiguaviva l'any 1425, quan el Batlle General va concedir a Esteve Sabater i als seus descendents el dret de carnisseria a la vila, per un cens de dos sous pagats per Nadal. Aquest origen ja reflecteix el perfil artesanal i emprenedor de la família: al llarg dels segles, els Sabater exerciren oficis diversos —carnissers, paraires, pagesos, sabaters, fusters, sastres, hostalers i fins i tot experts pericials—, tots ells vinculats a l'economia productiva de base local.

A mitjan segles XVI i XVII s'accentua la diversificació. Es documenten activitats com la gestió d'un molí fariner a Vilablareix i de tres pous de glaç —dos a Aiguaviva i un a Vilablareix—, una infraestructura

essencial per al subministrament de gel a la ciutat de Girona¹. Aquestes explotacions, conjuntament amb la terra conreada i les activitats artesanes, configuraren una estructura econòmica estable, pròpia de famílies pageses amb voluntat de consolidació i ascens social.

La consolidació dels béns familiars i el pes dels matrimonis

Seguint el fil de la història familiar, emergeix amb claredat que els cognoms són sovint la part més visible d'un procés orientat a preservar, ampliar o protegir els béns vinculats a la casa pairal. En les societats rurals, on l'estabilitat econòmica era fonamental, els matrimonis no

només representaven unions personals, sinó també estratègies patrimonials.

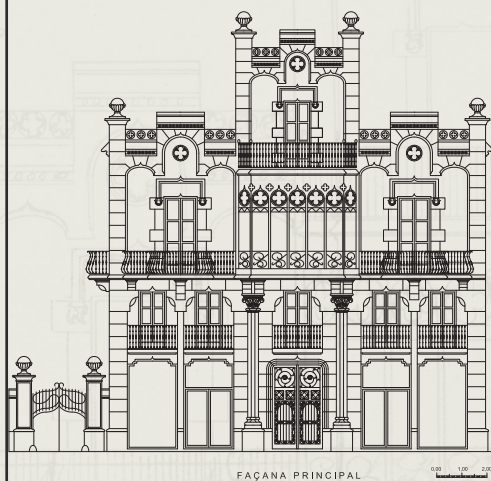
Així, més enllà de la línia estricta dels Sabater, cal considerar el paper d'altres nissagues que hi conflueixen en moments concrets: Faras, Ferrer, Noguera i moltes altres. Els béns transmesos de generació en generació passaren per mans d'hereus i pubilles, unint històries familiars i generant noves sagues que, sovint, modificaren

La primera referència documentada dels Sabater se situa a Aiguaviva l'any 1425.

Plànol de les propietats als municipis d'Aiguaviva i Vilablareix de la viuda del senyor Sabater i les seves filles.

1. Documentació de plets i permisos per a l'explotació i subministrament de pous de glaç (segles XVII–XVIII).
 2. Capítols matrimonials i documents patrimonials de les famílies Faras i Sabater (segles XII–XIX).
 3. Céline Mutos-Xicola, "Estudi històric de la Casa Sabater", no publicat.
 4. Arxiu Comarcal del Maresme. ACM70-356-T2-251

Plànol del projecte inicial.

Plànol del projecte construït.

Autor: Manel Bosch Agustí, arquitecte tècnic.

el cognom, però no el fons de l'herència.

Aquest procés explica per què una mateixa propietat pot aparèixer documentada successivament com a Faras, després com a Sabater i, actualment, com a Noguera, mantenint en essència una continuïtat històrica i material².

Desplaçaments geogràfics: d'Aiguaviva a Girona (segles XVIII-XX)

La trajectòria dels Sabater no és només econòmica, sinó també territorial. Els moviments de la família responen tant a estratègies de subsistència com a episodis històrics concrets:

1. Aiguaviva (segles XV-XVIII): casa pairal Sabater i nucli dels oficis.
2. El Perelló: trasllat motivat per l'incendi de la casa pairal durant la Guerra del Francès (1809).
3. Romanyà d'Empordà: etapa intermèdia dels Sabater documentada en els registres

parroquials i patrimonials, que va representar el retorn a la casa pairal de can Faras.

4. Girona (segles XIX-XX): establiment definitiu de la família a la ciutat, primer al carrer de l'Escala de la Llebre i posteriorment a l'avinguda Jaume I.

Aquest darrer desplaçament marca l'inici de la transformació de la família en un llinatge plenament urbà.

La Casa Sabater de la Gran Via: culminació d'una trajectòria

Mercè Sabater Riera es va casar el 8 de juny de 1908 amb Josep Maria Noguera Vila, de professió farmacèutic, procedent del mas Noguera de Santa Seclina (o Seculina), situat entre Vidreres, Llagostera i Caldes de Malavella. El seu pare, Josep Noguera Adroher³, era hisendat i vivia de les terres, el bestiar i l'explotació forestal, especialment del suro, la llenya i

Aquesta casa no es concep només com un habitatge, sinó com una expressió arquitectònica.

el carbó. Les arrels documentades d'aquesta família a Santa Seclina es remunten a l'any 1292, quan Ramon de Noguera de Santa Seculina consta com a testimoni en un document d'una època⁴.

Després del casament, el matrimoni s'establí a Girona, al carrer de la Llebre, número 2. L'any 1914, encarregaren a l'arquitecte Isidre Bosch Batallé el projecte de la casa de la Gran Via de Girona, un edifici que representa el punt culminant de diverses generacions dedicades al treball artesanal, la gestió rural i la consolidació familiar.

Aquesta casa no es concep només com un habitatge, sinó com una

Vista interior de les diferents estances de la Casa Sabater, abans de la reforma.

Aquesta casa no es concep només com un habitatge, sinó com una expressió arquitectònica del prestigi assolit.

expressió arquitectònica del prestigi assolit i del desig d'integració plena en el context urbà contemporani. El seu disseny respon als criteris constructius moderns de l'època, alhora que manté la idea de casa familiar, amb una distribució pensada per a la convivència intergeneracional.

La rehabilitació actual: preservar la memòria i donar funcionalitat

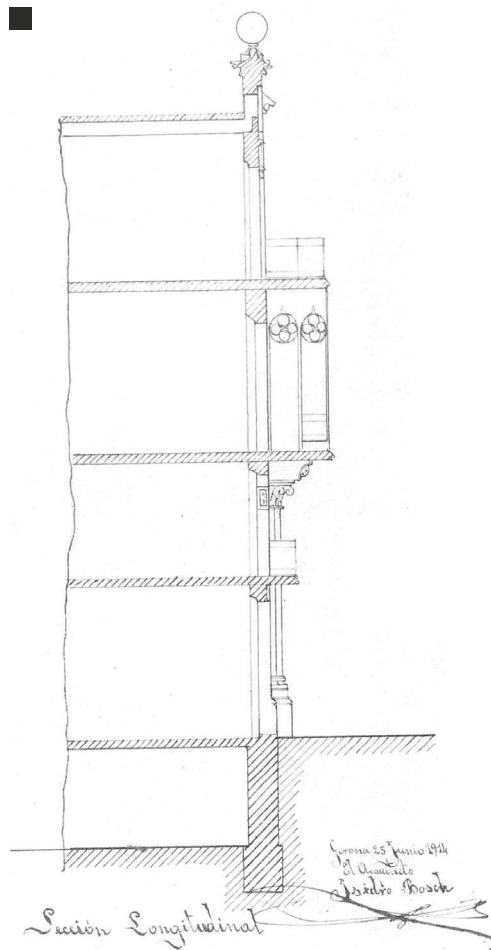
La rehabilitació recent de la Casa Sabater, impulsada per una família que l'ha adquirida amb la voluntat de conservar-la i adaptar-la a les necessitats de la vida actual, obre una nova etapa en la seva història.

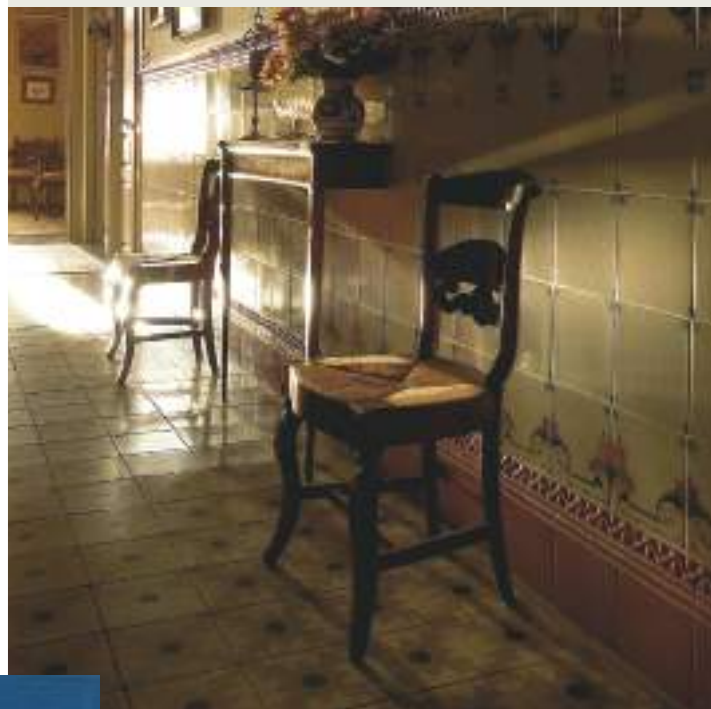
L'actuació ha inclòs:

- Consolidació estructural,
- Recuperació d'elements patrimonials interiors i exteriors,
- Adequació funcional per a l'ús residencial actual.

Aquesta intervenció ha estat decisiva per garantir la continuïtat d'un immoble que concentra més d'un segle d'història urbana i que, alhora, simbolitza la culminació arquitectònica de cinc-cents anys d'evolució familiar. Gràcies a aquesta rehabilitació, la Casa

Sabater torna a ser un espai viu, inserit en el present sense trencar el fil amb els seus orígens.

Detalls dels plànols de l'edifici.

CONCLUSIONS

La trajectòria dels Sabater exemplifica un model habitual en la història social catalana: famílies rurals d'ofici que, a través de treball, matrimonis estratègics, diversificació econòmica i adaptació als canvis, van evolucionant fins a integrar-se plenament en la vida urbana contemporània.

La Casa Sabater de la Gran Via és, en aquest sentit, molt més que un edifici: és la síntesi arquitectònica d'un llarg procés històric, econòmic i familiar. Un testimoni que avui podem conèixer i valorar gràcies tant a la documentació conservada com a la sensibilitat d'aquells que l'han restaurat i li han donat continuïtat.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà.
Fons Can Faras.

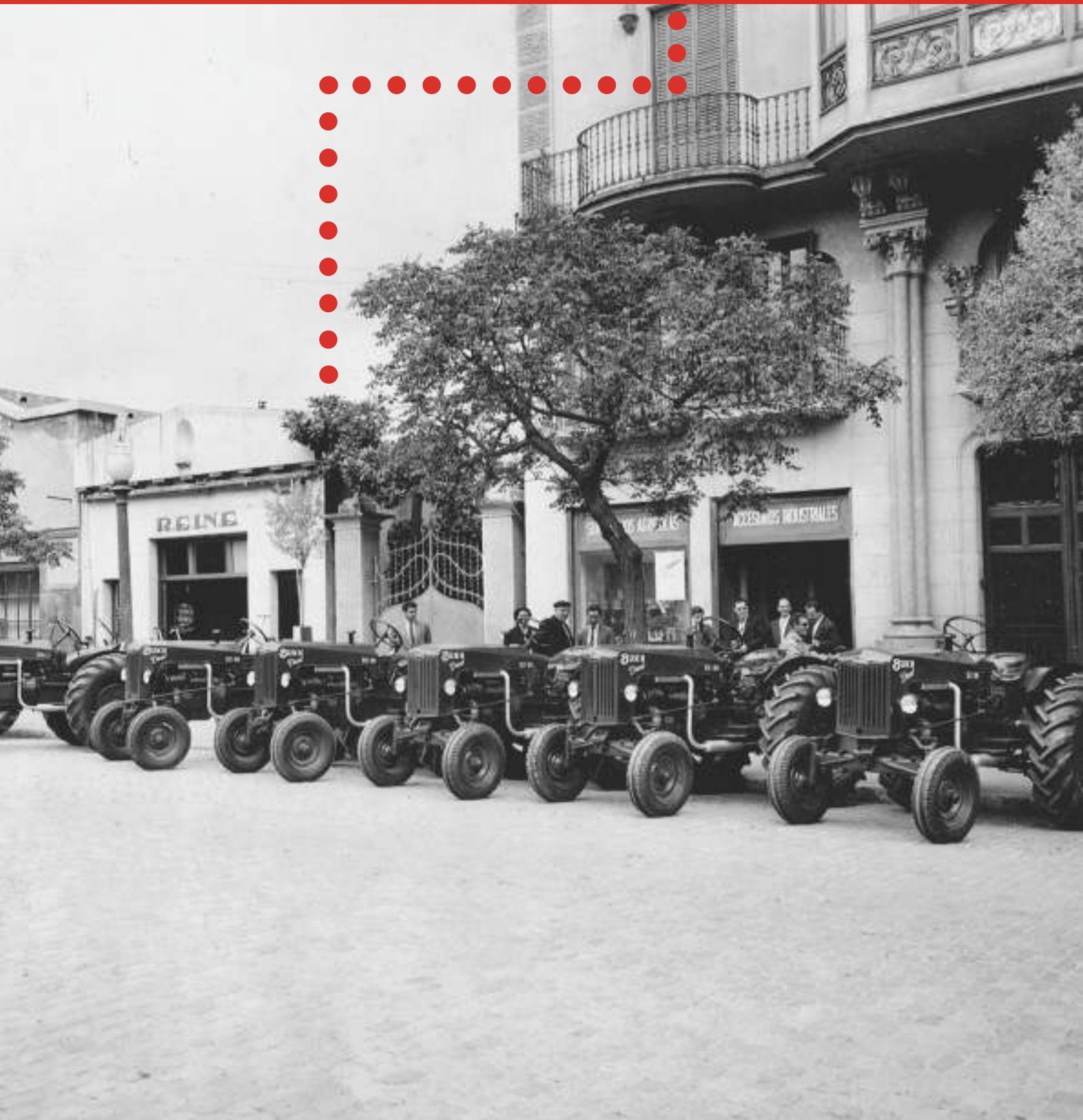
Arxiu Comarcal del Maresme.
Fons Mas Ferrer (Tordera).

Recull històric de la família Faras de Romanyà, de Josep Maria Noguera Sabater.

Documentació familiar Faras-Sabater-Noguera.

De la maquinària agrícola al creixement personal

Mònica Delgado Pardo, coordinadora d'ECS

Imatge actual de la façana.

Al cor de Girona, allà on el temps sembla haver guardat els secrets de la prosperitat d'antany per transformar-los en saviesa contemporània, s'aixeca una construcció que és testimoni mut d'un segle de canvis. L'any 1926 es va posar la primera pedra de la cotxera de Casa Sabater, una edificació d'estil noucentista projectada per l'arquitecte Isidre Bosch i Batallé. Avui, a les portes del seu centenari, aquest espai ha viscut una metamorfosi fascinant. Ha passat de ser un temple de la maquinària agrícola a convertir-se en un oasi de pau i autoconeixement: l'Espai Casa Sabater.

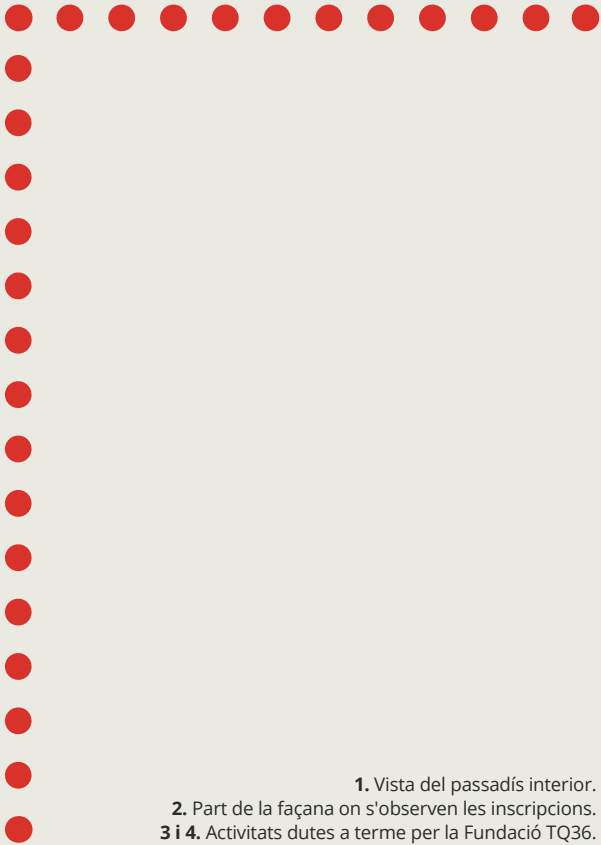
Imatge de la façana de la seu de REINE realitzada per Foto Estudi Sans (al darrere de la fotografia original hi figura la data del 25 de maig de 1957). Els tractors dièsel BUKH DZ-30 eren comercialitzats per REINE i fabricats a Dinamarca.

En els seus orígens, aquestes parets no acollien el silenci de la meditació, sinó el ressò del progrés industrial. Durant dècades, el local va ser la seu de l'empresa Reine (*Representaciones y Exclusivas Industriales Nacionales y Extranjeras*), una firma que des de 1941 va marcar una trajectòria de compromís i innovació en el sector. Aquell taller Reine era un punt neuràlgic on el subministrament de tractors i aparells per a l'agricultura i la ramaderia simbolitzava la força de la feina a la terra. Era un espai de transaccions, d'engrenatges i de futur material.

No obstant això, el destí de la cotxera faria un gir profund l'any 2021. Amb la rehabilitació integral de la Casa Sabater a càrrec

d'Arquitectura, la nova propietat va decidir anar més enllà de la simple conservació arquitectònica. Es va gestar un projecte sense ànim de lucre, generant un espai privat d'ús públic que vincula professionals de l'àmbit del creixement personal. Així va néixer la Fundació TQ36, que ha trobat en l'antic taller el lloc idoni per mostrar els camins de la consciència.

**Aquest espai,
que va iniciar la
seva activitat un
10 d'octubre de fa
dos anys.**

1

- 1. Vista del passadís interior.
- 2. Part de la façana on s'observen les inscripcions.
- 3 i 4. Activitats dutes a terme per la Fundació TQ36.

2

L'interiorisme, a càrrec d'Andreu March, ha estat la clau d'aquesta transició. L'espai s'ha vestit amb una paleta de colors orgànics que n'accentuen la calidesa, buscant una polivalència que permeti tant el recolliment com la trobada. L'arquitectura original dialoga amb la modernitat: la façana conserva el seu frontó noucentista, on una inscripció en llatí extreta del *Llibre dels Proverbis* sembla haver estat una profecia escrita fa cent anys: "*Melius est nomen bonum super argentum et quam divitiae multae aurum gratia. Bona*". La traducció de la historiadora Maria Vilallonga Vives —"És millor bon

nom que grans riqueses; és millor bona estima que plata i or—¹ ressona avui amb més força que mai, alineant els valors de l'antiga honestedat comercial amb l'actual recerca de la riquesa interior.

La màgia es completa quan es parla de natura. En obrir les grans portes corredisses de la sala principal, el paviment continu esborra les fronteres entre el dins i el fora. El jardí, dissenyat per Estudi de Jardineria, és un esclat de vida. La magnòlia original de la casa rep el visitant amb la seva elegància ancestral i després la troana, entre palmeres, codonyers

del japó, gessamins i palmeres washingtonia creen un microclima de serenor que explota en colors i aromes amb l'arribada de la primavera.

Aquest espai, que va iniciar la seva activitat un 10 d'octubre de fa dos anys, s'ofereix avui com un refugi per a tothom qui busqui créixer. On abans es venien tractors per llaurar la terra, avui s'ofereixen eines per llaurar la consciència.

1. Font llibre: Reine: Una trajectòria de compromís i innovació des de 1941.